

Погорелова Т. Ф. Педагогические основы модернизации системы воспитания студентов высших учебных заведений

В статье рассматривается проблема важности разработки и внедрения в вузовскую практику современной системы воспитания как специально организованной программируемой системы, основанной на поэтапном формировании культурных навыков, общечеловеческих и профессиональных ценностей, этических мотивов будущего специалиста. Представлены результаты экспериментального исследования, на основе которого углублено содержание понятия «система воспитания в высшей школе», сформулирован перечень ключевых принципов организации эффективной системы воспитания.

Ключевые слова: система профессионального воспитания, общечеловеческие и профессиональные ценности, этические мотивы, педагогические основы.

Pohorielova T. F. Pedagogical principles of modernization of the system of ethical education of university students

The article considers the problem of the importance of development and implementation in the university practice of modern ethical education system as a specially organized, programmable one based on the gradual formation of cultural skills, universal and professional values, ethical motives of the future specialist. The results of experimental research on the basis of which the content of the concept “the system of ethical education of students” is deepened, the list of key principles concerning organization of an effective system of ethical education is formulated.

Key words: system of professional education, universal and professional values, ethical motives, pedagogical principles.

УДК 37.091.313-057.87

Понов Р. А.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ТА САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлюються концептуальні положення розвитку автономності студентів в умовах інтеграції освітньої й самоосвітньої діяльності у вищій школі. З'ясовано, що дослідження теоретичних і практичних аспектів, закономірностей і принципів розвитку автономності студентів дає змогу розв'язувати питання формування цілісної особистості майбутнього фахівця вищої кваліфікації з позиції активності та самостійності як провідних рис його інтегральних і визначальних характеристик.

Здійснено розробку концепції розвитку автономності з урахуванням особливостей функціональної взаємодії структурних компонентів системно-дидактичного забезпечення (нормативно-правового, цільового, змістовного, дидактичного, технологічного), призначених для здійснення системного, поетапного освоєння суб'єктами освітньої діяльності дидактичних одиниць у процесі вивчення дисциплін спеціальності відповідно до державного освітнього стандарту.

Ключові слова: концептуальні положення, розвиток, автономність, студент, інтеграція, освітня діяльність, самоосвітня діяльність, вища школа.

Актуальність дослідження визначається необхідністю здійснення цілісного комплексного аналізу проблеми розвитку автономності студентів в умовах інтеграції їх освітньої та самоосвітньої діяльності, спрямованого на обґрунтування доцільності підвищення ефективності підготовки фахівця вищої кваліфікації як функціонального результату, що може бути досягнутим із позицій удосконалення організаційно-дидактичної складової частини вищої освіти в цілому та системного і систематичного впливу на розвиток її центрального суб'єкта – особистість студента.

Розробка концепції розвитку автономності здійснюється нами з урахуванням особливостей функціональної взаємодії структурних компонентів системно-дидактичного забезпечення (нормативно-правового, цільового, змістовного, дидактичного, технологічного), призначених для здійснення системного, поетапного освоєння суб'єктами освітньої діяльності дидактичних одиниць у процесі вивчення дисциплін спеціальності відповідно до державного освітнього стандарту.

У широкому потрактуванні концепція – це єдиний, визначальний задум; у науковій літературі концепція визначається як система поглядів, які спричиняють те чи те розуміння явищ, подій, яка є детермінантою щодо істотних закономірностей, принципів розгортання або функціонування явищ. Вітчизняний філософ Ю. П. Сурмін, вивчаючи механізми наукової діяльності, пише, що головне призначення концепції полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використувати його для пояснення, пошуку закономірностей: «проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж. Вона може і не витримати випробування практикою і бути знехтуваною. Особливо часто це відбувається на тих етапах розвитку науки, коли потреба у поясненні об'єктів зумовлює виникнення розмаїття концептуальних підходів, які інтегрують знання і дають більш-менш коректні пояснення» [11, с. 38].

Мета статті – здійснити цілісний комплексний аналіз проблеми розвитку автономності студентів в умовах інтеграції їх освітньої та самоосвітньої діяльності.

Теоретико-методологічною основою концепції розвитку автономності студента є синергетичний і компетентнісний підходи, основні положення теорії особистісно орієнтованого навчання, ідеї активності особистості в освіті, які покликані забезпечити формування в процесі навчання автономності сучасної молодшої людини.

У розробці та змістовому наповненні концепції розвитку автономності студента в умовах інтеграції освітньої та самоосвітньої діяльності ми спираємося на декілька *концептуальних ідей*.

1. Ідея системного комунітаризму (від англ. Community – спільнота, співдружність): дослідження автономності як цілісної системи, що складається зі взаємозв'язаних компонентів-складників, поєднується з ідеями включеності суб'єкта у різні види діяльності; знання про об'єкт у цілому, його властивості, структуру домінує над знаннями про його часткові складники; розгляд компонентів-складників автономності з позиції системоутворювальних зв'язків, ієрархічних відносин, структурно-функціональних характеристик (спираємося на ідеї В. С. Ледньова, В. Лозової, В. Лугового, Л. Хомич та ін.).

Динаміка систем проявляється двоєю (В.С. Ледньов): рух системи є, по-перше, її функціонуванням, її діяльністю, і, по-друге, її розвиток – це виникнення, становлення, еволюціонування, руйнування, перетворення. відповідно, адекватне уявлення про складно-динамічні системи вимагає трьох площин їх дослідження – предметної, функціональної та історичної. «Ці три площини дослідження систем повинні бути визнані необхідними і достатніми методологічними компонентами системного підходу як цілого», – наголошує В. С. Ледньов [10, с. 9].

Огляд результатів зарубіжних досліджень показує, що, «якщо сконцентрувати увагу на характері зв'язків, що існують між елементами системи, а не на самих частинах, то відкривається вражаючий факт. Системи, що складаються з двох частин абсолютно різної природи і мають абсолютно несхожі функції, підкоряються одним і тим же загальним законам організації. Їх поведінка залежить не від природи і властивостей частин, що їх утворюють, а від того, як ці частини з'єднані між собою. В силу цього можна прогнозувати поведінку систем, навіть якщо у нас немає детальних знань про їх частини» (Дж. Коннор). Структура такої системи визначається взаємозв'язком складових її частин (компонентів).

Якщо аналіз явищ і процесів з ідеєю системності не є новітнім словом у науці, то ідеї комунітаризму недостатньо активовані у вітчизняному науковому просторі. «Комунітаризм» – спільна назва теоретичних підходів, що виникають в США у наприкінці 80-х рр. минулого століття, які підкреслювали значення поняття «спільнота», застосовуючи його у процесі аналізу та критики сучасних суспільств. Від початку термін застосовується в політичній філософії, соціології, пізніше – у віковій та педагогічній психології, від початку нашого десятиліття – в педагогіці. Особистість у комунітаризмі розуміється або як суспільна конструктивна істота, або як «атомістичний індивід». Саме із течії комунітаризму ми запозичуємо ідею про те, що абсолютної автономності не існує («Наголос на автономність індивіда розглядається як докір лібералізму» [3, с. 157]). У межах комунітаризму активно обговорюється питання, чи можуть ідеї справедливості й права обґрунтуватися і здійснюватися без урахування наявних у суспільстві уявлень про повноцінне життя особистості, що спростовується комунітаризмом. Тож *в концепції розвитку автономності саме системний комунітаризм є домінуючою ідеєю*.

2. Ідея контекстово-предметного навчання: психолого-педагогічне забезпечення особистісно-сміслового включення студента в освітню діяльність; послідовне динамічне моделювання цілісного змісту, форм і умов майбутньої професійної діяльності; діалектичність змісту навчання; провідна роль активності особистості в діяльності; органічне поєднання нових і традиційних педагогічних технологій; єдність навчання і саморозвитку; відкритість; діяльність учіння й викладання контекстна щодо соціальних умов розвитку суспільства (О. Дубасенюк, І. Бех, А. А. Вербицький, В. Кузьменко, А. Нісімчук та ін.).

Один із засновників контекстного навчання А.А. Вербицький у своїй монографії пише, що у контекстному навчанні теоретичне знання вперше стає для студента осмисленим, перетворюючись із «культурних консервів», придатних лише для складання іспитів, у живе знання, в орієнтовну основу майбутньої професійної діяльності, яка формується «тут і тепер» у модельованих ситуаціях компетентного предметного дії і вчинку. Тим самим студент ніби «розвертається» з минулого через сьогодні в майбутнє, діє в цілісному просторово-часовому контексті «минуле – сьогодні – майбутнє». Він розуміє, що було («стало», зразки теорії і практики), що є (пізнавальна діяльність, яку він виконує) і що буде (що саме моделюється в ситуаціях професійної діяльності). Все це мотивує його навчальну діяльність, робить її осмисленою і продуктивною [5, с. 43–44].

Вітчизняні вчені (О. А. Дубасенюк, М. Осадчий) пишуть, що головна відмінність контекстового навчання від традиційного полягає в тому, що вже у процесі вивчення окремих курсів моделюється повний цикл педагогічного мислення майбутнього вчителя – від зародження проблемної ситуації, професійної мотивації, постановки педагогічної задачі до знаходження способів вирішення проблеми та їх обґрунтування. Далі зміст розгортається у формах лекції, семінарясько-практичних занять, різних форм самостійної роботи [7, с. 74].

У роботах вітчизняних вчених також наголошено, що наукова картина суб'єктів навчального процесу має конкретно-історичний характер і залежить від соціокультурного й історико-культурного стану суспільного життя, рівня розвитку науки та освітньої системи (зокрема методологічних і психолого-педагогічних принципів організації роботи навчальних закладів та навчально-виховного процесу в них, змісту навчання,

навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення тощо); наукова картина світу іманентно інтегрує знання, поняття про навколишній світ та саму себе і надає особистості можливість усвідомити найбільш раціональну для конкретного історичного етапу взаємодію з природою, соціально-економічним життям і розвитком суспільства (В. Кузьменко). Тому контекстно-предметне навчання у вищій школі втілюється у збагачення свідомості студентів інтегрованими знаннями і досвідом на підґрунті усвідомлення, впорядкування й узагальнення, формування усвідомленого світосприйняття, світорозуміння та світовідчуття особистістю самої себе, навколишнього світу та взаємодії з ним.

Основною одиницею змісту контекстного навчання виступає не «порція інформації» або завдання, хоча і їй тут достатньо місця, а проблемна ситуація у всій своїй предметній і соціальній неоднозначності та суперечливості. Завдання сюжетної канви професійної діяльності, яка моделюється за допомогою системи навчальних проблем, проблемних ситуацій і завдань, дозволяє перетворити статичний зміст освіти в такий, що динамічно розгортається (А. А. Вербицький [4, с. 44]).

3. Ідея конструктивізму: використання в освітній та самоосвітній діяльності особистого досвіду і знань для засвоєння нового знання; одночасне осмислення як окремого явища, так і їх системи в процесі пізнання; інтелектуальні дії є основою створення нового знання, у т. ч. в автономній діяльності; комунікація та соціальна активність індивіда в освітньому процесі безпосередньо впливають на процес пізнання; мотивація – ключ для діяльності пізнання (Н. Морзе, О. Савченко). У працях О. Савченко знаходимо поради щодо практичного втілення ідеї конструктивізму: вітчизняна вчена висуває дидактичні ідеї, які нині застосовуються у практиці загальноосвітньої підготовки, та й на рівні вищої школи варто послуговуватися рекомендаціями щодо посилення діяльнісного складника у кожній освітній галузі; приділяти увагу не лише процесуальним компонентам, а й зважати на мотивацію, дотримання вимог наступності [8, с. 36].

О. А. Цивкунова наполягає: положення, що одним з істотних умов формування навчальної автономності – встановлення міждисциплінарних зв'язків між різними мовними дисциплінами. Навчальна автономність студента не визначається сумою знань, умінь і навичок у кожній окремо взятій навчальній дисципліні – вона визначається тією єдністю, яка утворюється у свідомості студента вміннями і знаннями міждисциплінарного характеру, інакше перенесення умінь із дисципліни в дисципліну буде надзвичайно ускладнене [13]. Саме тому ідею конструктивізму ми визначаємо як концептуальну.

4. Ідеї оптимізації та інтенсифікації навчання: науково обґрунтований вибір колективних, групових та індивідуальних форм навчання, змістово-інформаційної основи у взаємодії та взаємодоповненні (Ю. Бабанський, В. Бондар, А. І. Кузьмінський, В. Онищук, М. Фіцула). Українські педагоги визначають оптимізацію процесу навчання як «вид управління навчальним процесом, що забезпечує оптимальне (найкраще, найдоцільніше за даних умов) функціонування навчально-виховної системи. Оптимізація процесу навчання – вибір оптимального варіанта процесу навчання в конкретній педагогічній ситуації [6, с. 239]. Основними критеріями оптимізації, на думку С.У. Гончаренка, є результативність і якість розв'язання навчально-виховних завдань; витрати часу та зусиль, які затрачені на їх досягнення. Українським ученим-дидактом визначено, що оптимізація включає: формулювання мети і завдань навчання на кожну форму навчання у вищій; відповідність змісту навчання меті та завданням; вибір доцільного поєднання форм навчальної діяльності (індивідуальна, парна, групова); раціональне поєднання методів навчання; складання плану вивчення розділу, теми та його здійснення; аналіз результатів і оцінка оптимальності плану [6]. А. І. Феоктістова, досліджуючи навчальну діяльність студентів вищого військового навчального закладу, надає визначення оптимізації як оптимальному керівництву педагогічною системою, яке дозволяє за заданих умов обирати найкращий керуючий вплив із багатьох можливих для досягнення висунутої мети за мінімальних затрат часу та зусиль для отримання своєчасної та достовірної інформації про стан процесу навчання [12].

Для нашого дослідження також корисною є думка В. І. Андреева, який у межах концепції оптимізації навчального процесу на основі розвитку творчих та пізнавальних здібностей суб'єктів учіння висуває вимогу стимулювання здатності студентів до організації власної діяльності [1].

Інтенсифікація навчання – не тільки педагогічна проблема, що стоїть перед вищою школою, а й складова частина стратегічного завдання поєднання сучасних досягнень наукової педагогіки та інформаційно-технічних можливостей: внаслідок зростаючого обсягу інформації за незмінної тривалості термінів навчання виникає необхідність в інтенсифікації всього навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Інтенсифікація навчання передбачає досягнення бажаних результатів за рахунок якісних чинників, тобто шляхом напруження, більш ефективного використання розумових можливостей особистості. Методисти також визначають інтенсифікацію як підвищення швидкості та якості навчання, як обсяг роботи, що виконується у певний проміжок часу. Саме ідея інтенсифікації навчання є однією з основних для розвитку автономності суб'єктів навчального процесу. А. І. Кузьмінський, аналізуючи навчально-виховний процес вищої школи, пише, що упродовж століть суспільство задовольняв екстенсивний, пов'язаний із кількісним, а не якісним збільшенням, розширенням, поширенням підхід до організації навчання та навчальної діяльності. Екстенсивне підґрунтя передбачає досягнення бажаних результатів за рахунок кількісних чинників, а саме – збільшення термінів навчання у ВНЗ, кількості годин на вивчення окремих навчальних дисциплін тощо [9]. На певних етапах історичного розвитку такий підхід задовольняв потреби суспільства, але з часом він вичерпав свої можливості. Хоча й нині чимала кількість викладачів і керівників схильні саме до екстенсив-

ного шляху розвитку вищої освіти. З розвитком науки, збільшенням обсягу інформації, ускладненням технологій, актуалізацією проблеми продукування інтелектуального потенціалу окремої особистості та спільнот саме інтенсифікація й оптимізація навчального процесу надають вірні орієнтири для забезпечення якості професійної підготовки. До соціально-психологічних резервів інтенсифікації навчання належить також: оптимальне комплектування груп (однорідності – різнорідності різних характеристик студентів) та узгодження в системі «викладач – студент».

5. Ідеї неперервності та функціональної повноти: цільове, функціональне об'єднання навчального змісту і технологій його вивчення в закінчені самостійні комплекси-модулі (В. Болюбаш, П. Юцявичене); взаємодія на функціональному рівні всіх пластів інтеграції освітньої та самоосвітньої діяльності в практико-орієнтованому напрямі у вищому навчальному закладі (В. Бондар, В. Малихін), неперервність навчання та навчального процесу на протигагу дискретності. Як визначено у нормативних документах, кредитно-модульна система організації навчального процесу – це модель організації навчального процесу, яка базується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (кредитів), а модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми, що реалізується різноманітними видами навчальної діяльності студента. Досконало опанувати дисципліну означає знати матеріал кожного модуля. Як наслідок, студент зобов'язаний вчитися регулярно, тому на макрорівні ідеї неперервності навчання реалізуються саме в автономній діяльності. Нова система передбачає й іншу модель навчального процесу: активацію контрольних механізмів наприкінці засвоєння змісту кожного модуля. Головним мотивом запровадження в навчальний процес системи модулів є бажання зробити процес здобуття знань послідовним і систематичним, а самі знання більш глибокими і надійними. У принципі кількість годин, що відводиться на вивчення модуля, може бути різною. Однак укладачі навчальних робочих планів, відповідні кафедри та викладачі для зручності воліють поділити навчальні дисципліни на модулі таким чином, щоб умовна вага кредиту й кількість годин, що відводиться на вивчення кожного модуля, збігалися.

Оновлення змісту освіти, подолання недоліків у матеріально-технічному забезпеченні вищої школи, активна розробка українських підручників і навчальних посібників для навчального процесу у вищих навчальних закладах, зорієнтованих на цінності вітчизняної та світової культури, підготовка викладачів до роботи в нових умовах вільного викладання й учіння, забезпечення вищих закладів освіти програмами, що будуються на нових принципах кредитно-модульного підходу, – такими є риси функціональної повноти. Водночас вишівське навчання сьогодні, зокрема й через запровадження інтегрованих курсів, перейшло на якісно новий рівень існування.

У дидактичному плані реалізація ідей неперервності та функціональної повноти пов'язана із застосуванням електронних інформаційно-освітніх технологій та з дотриманням певних принципів навчання, які виступають у якості орієнтира в організації навчального процесу на основі комп'ютерно-опосередкованої комунікації і відрізняються від прийнятих у класичній дидактиці.

Сучасна дидактична система освітнього процесу у ВНЗ є інтегрованою сукупністю предметних навчально-методичних комплексів, що реалізуються на основі загальнонаукового, структурно-функціонального та інформаційно-комунікаційного забезпечення. Базовими засобами дидактичної системи, особливо її технологічного складника, є комп'ютер, мережа (локальна, глобальна) і здійснювана на їх основі комп'ютерно-опосередкована комунікація, зумовлена освітньою діяльністю. Сутність процесу розвитку автономності полягає в поєднанні традиційних методів, засобів і організаційних форм навчання у вищій школі з їх електронними аналогами на основі використання електронних інформаційно-освітніх технологій.

Раніше проведені дослідження (В. Биков, В. Беспалько) свідчать, що освітня діяльність здійснюється в рамках конкретної освітньої системи, а підвищення ефективності процесу навчання залежить від вибору засобів, методів, форм навчання та контролю, адекватних поставленим цілям і завданням. Виходячи з цього, ідея функціональної повноти у процесуальному плані зводиться до повноти дидактичного забезпечення освітнього процесу (В. Бім-Бад, В. Бондар, І. Зязюн). Концептуально орієнтований контент-аналіз опублікованих матеріалів із даної проблеми показав, що в науковій і психолого-педагогічній літературі розглядаються і застосовуються такі види забезпечення, як педагогічне, методичне, організаційне, дидактичне, інформаційне, технологічне і їх поєднання – організаційно-педагогічне, інформаційно-методичне тощо. У цьому різноманітті сутність поняття «функціональне дидактичне забезпечення» як самостійна категорія не розглядалася. У зв'язку з цим є потреба в уточненні деяких понять.

Отже, психолого-дидактичні особливості розвитку автономності студентів у середовищі інтеграції освітньої та самоосвітньої діяльності базуються на розкритті змістової сутності різних середовищ інтеграції та на виокремленні декількох пластів інтеграції.

Як показав аналіз результатів наукових досліджень, виокремлення функціонально-дидактичного забезпечення в якості самостійної науково-педагогічної категорії зумовлене комплексним вирішенням питань, пов'язаних з інтеграцією освітньої та самоосвітньої діяльності студентів та розвитком автономності.

В умовах інформатизації суспільства, коли змінюються обсяг і склад ресурсів навчального призначення, відбувається диференціація попиту на послуги в області вишівської підготовки фахівців, збільшуються інформаційні потреби в процесі прийняття рішень на різних рівнях, активація вказаних вище концептуальних ідей найбільш повно відповідає завданням підготовки майбутніх фахівців у вищій школі.

Таким чином, аналіз проблеми інтеграції освітньої і самоосвітньої діяльності студентів як організаційно-дидактичної основи розвитку їх автономності, що базується на вивченні механізмів інтеріоризації та екстеріоризації знань, виокремленні пластів інтеграції у різних середовищах, формулюванні закономірностей та принципів розвитку автономності студентів дозволив закласти теоретичний підмурок проблеми, яка вивчається.

Використана література:

1. Андреев В. И. Пути оптимизации функций контроля и самоконтроля в выполнении учащимися экспериментально-исследовательских заданий / В. И. Андреев // Совершенствование процесса обучения физике в средней школе. – Челябинск, 1978. – С. 24–31.
2. Андреева Г.М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – Москва : Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
3. Брокгауз. Философия: Концепции, мыслители, понятия. – Санкт-Петербург, 2010. – С. 225–226.
4. Вербицкий А. А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение / А. А. Вербицкий. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
5. Вербицкий А. А. Теория и технологии контекстного образования : [учеб. пособ.] / А.А. Вербицкий. – Москва : МПГУ, 2017. – 248 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки / О. А. Дубасенюк // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : [монографія] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Я.Франка, 2009. – 564 с.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : [монографія] / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.] / під заг ред. О. В. Овчарук. – Київ : К. І. С., 2004. – 112 с.
9. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / А. І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2005. – 486 с.
10. Леднев В. С. Научное образование: развитие способностей к научному творчеству / В. С. Леднев. – Москва : МГАУ, 2002. – 120 с.
11. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К. : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – С. 38.
12. Феоктистова А. И. Инновационные технологии как средство оптимизации процесса обучения курсантов военного вуза : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А. И. Феоктистова. – Рязань, 2010. – 189 с.
13. Цыркунова Е. А. Формирование автономности студента лингвистического вуза на основе междисциплинарного взаимодействия учебных курсов: английский и латинский языки : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Е. А. Цыркунова. – Москва, 2002. – 203 с.

References:

1. Andreyev V. I. Puti optimizatsii funktsiy kontrolya i samokontrolya v vypolnenii uchashchimisya eksperimentalno-issledovatel'skikh zadaniy / V. I. Andreyev // Sovershenstvovaniye protsessa obucheniya fizike v sredney shkole. – Chelyabinsk, 1978. – S. 24–31.
2. Andreyeva G. M. Sotsialnaya psikhologiya / G. M. Andreyeva. – Moscow : Aspekt Press, 1998. – 376 s.
3. Brokgauz. Filosofiya: Kontseptsii, mysliteli, ponyatiya. – Sankt-Peterburg, 2010. – S. 225–226.
4. Verbitskiy A. A. Novaya obrazovatel'naya paradigma i kontekstnoye obucheniye / A. A. Verbitskiy. – Moscow : Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 1999. – 75 s.
5. Verbitskiy A. A. Teoriya i tekhnologii kontekstnogo obrazovaniya : [ucheb. posob.] / A. A. Verbitskiy. – Moscow : MPGU, 2017. – 248 s.
6. Goncharenko S. U. Ukrayinskiy pedagogichniy slovník / S. U. Goncharenko. – Kyiv : Libid, 1997. – 376 s.
7. Dubasenyuk O. A. Innovatsiyni osvitni tekhnologii ta metodiki v sistemi profesiyno-pedagogichnoyi pidgotovki / O. A. Dubasenyuk // Profesiynna pedagogichna osvita: innovatsiyni tekhnologii ta metodiki : [monografiya] / za red. O.A. Dubasenyuk. – Zhitomir : Vid-vo ZHDU im. I. Ya. Franka, 2009. – 564 s.
8. Kompetentnisniy pidkhd u suchasniy osviti: svitoviy dosvid ta ukraínski perspektivi: biblioteka z osvitnoi politiki : [monografiya] / [N. M. Bibik, L. S. Vashchenko, O. I. Lokshina ta in.] / pid zag red. O. V. Ovcharuk. – Kyiv : K. I. S., 2004. – 112 s.
9. Kuzminskiy A. I. Pedagogika vishchoi shkoli : [navch. posib.] / A. I. Kuzminskiy. – Kyiv : Znannya, 2005. – 486 s.
10. Lednev V. S. Nauchnoye obrazovaniye: razvitiye sposobnostey k nauchnomu tvorchestvu / V. S. Lednev. – Moscow : MGAU, 2002. – 120 s.
11. Surmin Yu. P. Maysternya vchenogo: Pidruchnik dlya naukovtsya / Yu. P. Surmin. – Kyiv : Navchalno-metodichniy tsentr «Konsortsiy z udoskonalennya menedzhment-osviti v Ukraíni», 2006. – S. 38.
12. Feoktistova A. I. Innovatsionnyye tekhnologii kak sredstvo optimizatsii protsessa obucheniya kursantov voyennogo vuza : diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / A. I. Feoktistova. – Ryazan, 2010. – 189 s.
13. Tsyvkunova Ye. A. Formirovaniye avtonomnosti studenta lingvisticheskogo vuza na osnove mezhdistsiplinarnogo vzaimodeystviya uchebnykh kursov: angliyskiy i latinskiy yazyki : diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Ye. A. Tsyvkunova. – Moskva, 2002. – 203 s.

Попов Р. А. Концептуальные положения развития автономности студентов в условиях интеграции образовательной и самообразовательной деятельности в высшей школе

В статье освещаются концептуальные положения развития автономности студентов в условиях интеграции образовательной и самообразовательной деятельности в высшей школе. Выяснено, что исследование теоретических и практических аспектов, закономерностей и принципов развития автономности студентов позволяет решать вопросы формирования целостной личности будущего специалиста высшей квалификации с позиции активности и самостоятельности как главных черт его интегральных и определяющих характеристик.

Осуществлена разработка концепции развития автономности с учетом особенностей функционального взаимодействия структурных компонентов системно-дидактического обеспечения (нормативно-правового, целевого, содержательного, дидактического, технологического), предназначенных для осуществления системного, поэтапного освоения субъектами образовательной деятельности дидактических единиц в процессе изучения дисциплин специальности в соответствии с государственным образовательным стандартом.

Ключевые слова: концептуальные положения, развитие, автономность, студент, интеграция, образовательная деятельность, самообразовательная деятельность, высшая школа.

Popov R. A. Conceptual provisions of students' autonomy development in the context of educational and self-educational activities integration at higher school

The article presents conceptual provisions of students' autonomy development in the context of educational and self-educational activities integration at higher school. It was found that the research of theoretical and practical aspects, patterns and principles of students' autonomy development gives an opportunity to resolve the issues of a future high-qualified specialist's integral personality formation from the prospective of activeness and self-sufficiency, which are considered as major integral characteristics.

We have elaborated the concept of autonomy development, accounting for the peculiarities of functional interaction of structural components of the systematic and didactic support (regulatory, purposive, conceptual, didactic, technological) designed to secure systematic, gradual mastering of didactic units by the subjects of educational activities within the process of studying disciplines required by their specialities according to the state educational standard.

Key words: conceptual provisions, development, autonomy, student, integration, educational activity, self-educational activities, higher school.

УДК 373.5.016:81'243

Прокопчук Н. Р.

**КОМП'ЮТЕРНІ ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У статті розглядаються питання доцільності залучення комп'ютерних технологій навчання, а саме лабораторних робіт, до професійної методичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, зміст та форми роботи з лабораторними роботами в аудиторний та позааудиторний час.

Ключові слова: професійно методична компетенція, інтенсифікація, інформаційно-комунікаційні технології.

Особливості сучасного етапу розвитку освіти в Україні та рівень функціонування світового ринку праці ставлять все вищі вимоги до випускників вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) та потребують впровадження нових сучасних форм і методів навчання, які сприяють становленню студента як особистості та висококваліфікованого спеціаліста з високим рівнем володіння іноземною мовою (далі – ІМ) та інформаційних технологій.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні ставляться високі вимоги до підготовки конкурентоспроможних фахівців, які повинні не лише вміти оперувати отриманими знаннями упродовж навчання та демонструвати досить високий рівень професіоналізму, а також вміти швидко та гнучко пристосуватися до розвитку і змін науково-технічного прогресу.

Сучасна освітня парадигма потребує становлення нових підходів до навчання майбутніх вчителів іноземної мови. Дана вимога зумовлена необхідністю всебічного системного розгляду навчального процесу з одного боку і формування у студентів високого рівня самостійності, здібностей та готовності виконувати лінгвометодичну діяльність з іншого. Саме тому в умовах модернізації освіти модель майбутнього вчителя ІМ передбачає не тільки формування його лінгводидактичної компетенції, а й створення умов для його творчого саморозвитку, самореалізації і самовдосконалення, формування самостійності. Це, на думку Л.В. Павлюкевич, слугуватиме запорукою успішності і результативності його полікультурного, полілінгвального та професійно-методичного розвитку [9, с. 3–4].

Тому найпомітнішою тенденцією сьогодення, зважаючи на прагнення до інтеграції в сфері освіти, стає створення у ВНЗ України інформаційно-навчального середовища на основі широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Державною національною програмою «Освіта. Україна: XXI сторіччя» [4] визначено пріоритети розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій шляхом запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, реорганізації наявних та створення навчальних закладів нового покоління. Таким чином, професійна підготовка фахівця повинна бути спрямо-